

ผู้นำสตรีกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนแถบลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

Women Leaders and Conflict Management in the Community of the Lower Mekong Basin

สายกุลลาบ จริญญาศิริไพศาล*
Saykularb Jarunsiriphisarn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้นำสตรีกับการลดความขัดแย้งในชุมชนแถบลุ่มน้ำโขง เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับสิทธิสตรีในการเป็นผู้นำชุมชนสตรีมีส่วนร่วมลดความขัดแย้งในชุมชนอย่างไรบ้างในแถบลุ่มน้ำโขงตอนล่าง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้นำสตรีในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนราชอาณาจักรไทยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ราชอาณาจักรกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดเสียมเรียบ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในจังหวัดจำปาสัก ผลการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบการได้มาถึงสิทธิสตรีในการเป็นผู้นำชุมชนแล้วนำไปสู่ในการลดความขัดแย้งในชุมชน สร้างให้ชุมชนมีความสงบสุขสร้างสันติสุขในสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต ลุ่มน้ำโขง ศึกษาคุณลักษณะสตรีที่เป็นผู้นำชุมชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงใต้ตอนล่าง ค้นหาแนวทางและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับสตรีเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชนสร้างสันติสุขในสังคมโดยรวม

คำสำคัญ : ผู้นำสตรี ความขัดแย้งในชุมชน สิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรี

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณูปจิตติ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมาย (สิทธิมนุษยชนและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

The purpose of this study was to study women leaders and conflict reduction in the communities of the Lower Mekong Basin to analyze the rights of women as leaders of communities and how they participated in conflict reduction in the community of the Lower Mekong Basin. The researcher used quality research process from women leaders in both government and private organizations in Surin Province, the Kingdom of Thailand; Siam Reap Province, the Kingdom of Cambodia; and Champasak Province, the Lao People's Democratic Republic. The result of this study revealed how to acquire women's rights in community leadership which led to conflict reduction in communities in order to create a sustainable peace in the area of Mekong Basin. Also, it was to study characteristics of women who were community leaders in the lower southeastern communities to find guidelines and policy recommendations on women to reduce conflict in the community and to create peace in society as a whole.

Keyword: Women, Community conflict, Human rights and women's rights, Lower Mekong Basin

บทนำ

แม่น้ำโขงเปรียบเสมือนหลังคาโลก น้ำจะไหลผ่าน 6 ประเทศ ลงสู่สู่อ่าวเนย์ ประกอบด้วยประเทศ ดังนี้ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ไหลลงสู่แม่น้ำทะเลจีนใต้ แม่น้ำโขงมีลักษณะพิเศษ 3 ประการคือ มีขนาดใหญ่ ยาว มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย และมีพหุลักษณะอันหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมประเพณี ยังมีชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ ความเชื่อ และความเป็นอยู่ของคนในแถบนี้ มีการนับถือศาสนาพุทธโดยยัง

ยึดถือพิธีการแบบพราหมณ์ จึงมีผลกระทบต่อความเชื่อ การกระทำการแสดงออก ความแตกต่างเพศ รวมทั้งการเป็นผู้นำ มนุษย์มีเพศชายและหญิง ซึ่งแตกต่างกันใน ลักษณะสรีรวิทยาชายหญิงจากสภาพธรรมชาติแล้ว ทำให้มีผลต่อระบบความคิดของ มนุษย์ว่าสองเพศนี้จะต้องแยกจากกันโดยสิ้นเชิงด้วยการปลูกฝังหล่อหลอมความคิด ตามค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละลักษณะสังคมนั้นๆ ชายแข็งแรงกล้าเกรงขาม ส่วนหญิงมีรูปร่างอ่อนช้อยรูปร่างสรีระมีส่วนเว้าโค้งนุ่มนวลเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์มีการ กำหนดทายาทเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์ต่อไป เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเดิมการดำรงชีวิตต้อง อาศัยธรรมชาติต้องต่อสู้เพื่อเอาชนะภัยต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของชีวิต ลักษณะ เช่นนี้เองจึงเป็นโอกาสให้ชายต้องเข้าสู่การเป็นผู้นำสังคมมนุษย์มาตลอด โดยมีอำนาจ ในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคมเพื่อครองเพศตนเป็นใหญ่ตามทฤษฎีคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Clifford Geertz)

เมื่อเกิดศึกสงครามทั้งหญิงและเด็กต่างตกอยู่ในฐานะถูกเอาเปรียบและถูก ทำลายจนหมดในความเป็นศักดิ์ศรีมนุษย์ด้วยรูปแบบตามความต้องการของชายบาง ประเทศเพศหญิงถูกทำลายจนเสียชีวิตเกือบทั้งประเทศทำให้เสียสมดุลระหว่างในเวลา หมดภาวะสงคราม เพศชายเปรียบเสมือนไฟ ลม ที่มีความรุนแรงก้าวร้าวเป็นพลังใน การเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่เหนือกว่าและยิ่งใหญ่กว่า (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2556: 26) จนกระทั่งมีการก่อตั้งองค์การสันนิบาตและมีการพัฒนาเป็นองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ซึ่งมีเป้าหมายอำนวยการความสละสลวยและความร่วมมือในกฎหมาย ระหว่างประเทศ ความมั่นคงระหว่างประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ กระบวนการทาง สังคม สิทธิมนุษยชน เพื่อการบรรลุสันติภาพโลกลดความขัดแย้งด้วยวิธีการสร้าง สันติภาพของโลกรวมทั้งสิทธิสตรีในข้อพันธสตรีข้อที่ 5 กล่าวว่า การจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (มาลี พุกษ์พงสาวลี, 2550: 32) ในบริเวณพื้นที่ลุ่มลำนํ้าโขง ตอนล่างต่างกำลังพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนภายหลังจากได้รับเอกราชซึ่งแต่ก็มีความ เชื่อว่าวัฒนธรรมประเพณี ศาสนาจะคล้ายคลึงกัน ภายหลังจากแต่ละประเทศเป็นสมาชิก องค์การสหประชาชาติแล้วก็ได้รับอิทธิพลในการปฏิบัติตามปณิญาสากลระหว่าง ประเทศจึงต้องปฏิบัติตามก่อให้เกิดด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีรวมทั้ง มีการพัฒนาสิทธิสตรีและเด็กประเด็นทางมนุษยธรรมเสมอและความเสมอภาคทางเพศ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีเป็นผู้นำชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจนนำไปสู่ใน

การมีบทบาทบริหารจัดการลดความขัดแย้งในชุมชนและมีทั้งประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จบ้างด้วยเหตุปัจจัยด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผู้นำสตรีกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนในราชอาณาจักรไทย ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

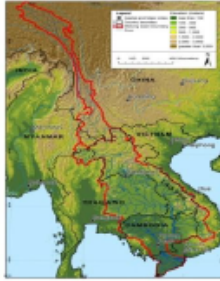
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้นำสตรีที่มีส่วนในการลดความขัดแย้งในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และถ่ายภาพ ทั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูล 9 ราย ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษา

ลุ่มน้ำแม่โขงตอนล่าง

เมื่อกล่าวถึงหลังคาโลก ต่างคนจะมุ่งมองไปในพื้นที่ของโลกโดยอยู่ในเขต ทวีปเอเชีย ซึ่งในบริเวณเขตการปกครองของชาวธิเบตในประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนจีน. และจุดเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำโขง โดยบริเวณนี้อยู่ เหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 5,000 เมตร จึงเป็นจุดกำเนิดของแม่น้ำ 3 สาย ที่ไหล เลี้ยวสิ่งมีชีวิตที่สำคัญโดยมีดังนี้ แม่น้ำโขง แม่น้ำแยงซีเกียง แม่น้ำสาละวิน หรือเรียกว่า พื้นที่ 3 สาวส่วนแม่น้ำโขงจะไหลผ่าน 6 ประเทศ ลงใต้ สู่ภาคเนย์ ประกอบด้วย จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม มีความยาวของสายน้ำประมาณ 5,000 กิโลเมตร แล้วไหลลงสู่แม่น้ำทะเลจีนใต้ที่ประเทศ เวียดนาม ทั้งนี้แม่น้ำโขงมีลักษณะพิเศษ 3 ประการ คือ มีขนาดใหญ่ ยาว มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลาย และมีพหุลักษณะอัน หลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมประเพณี

ภาพที่ 1 แผนที่สายน้ำแม่น้ำโขง

ที่มา: (สืบค้น [<https://pantip.com.2561:เมษายน.10>].2561:เมษายน.10)

แม่น้ำโขง จะมีชื่อแตกต่างกันแล้วแต่สภาพพื้นที่ไหลผ่านทั้ง 6 ประเทศ เช่น แม่น้ำต้าจู๊ คือ แม่น้ำโขงบริเวณทิเบต แม่น้ำล้านช้าง แม่น้ำโขง โตนเลสาบ แม่น้ำก๊ว ล่อง แม่น้ำโขง ทั้งนี้แม่น้ำโขงยังมีอิทธิพลต่อชีวิตของสัตว์โลกในบริเวณนี้เป็นอย่างมาก และยังเป็นที่ยกมาของชนชาติตะวันตกและยังได้เข้ายึดครองเขตแดนต่าง ๆ ของชนชาติต่าง ๆ ในแถบนี้เกือบทั้งหมด เขตเอเชียอุษาคเนย์ยังมีชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลายแต่ละพื้นที่ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิต การเป็นอยู่ ความเชื่อและความเป็นอยู่ของคนในแถบนี้ และโดยส่วนใหญ่ในแถบนี้มีความเชื่อและมีการนับถือศาสนาพุทธโดยยังยึดถือพิธีการแบบพราหมณ์ จึงมีผลกระทบ ต่อความเชื่อ การกระทำการแสดงออก ความแตกต่างเพศ รวมทั้งการเป็นผู้นำทั้งสอง เพศ ชาติพันธุ์ในแถบกลุ่มน้ำโขงมีกลุ่มชาติพันธุ์แยกตามลักษณะภูมิศาสตร์และจำแนกตามลักษณะภาษาศาสตร์ มี 5 กลุ่ม แต่ในแถบกลุ่มน้ำโขงตอนล่างที่มีชาติพันธุ์อยู่ ยาวนานที่สุดคือ กลุ่มภาษาตระกูลมอญ-เขมรจึงทำให้วิถีชีวิตจะคล้ายคลึงกันในราชอาณาจักรไทยมีชาติพันธุ์นี้มีมากแถบบริเวณเทือกเขาพนมดงรักในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีมากในบริเวณตอนเหนือของอาณาจักร และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีมากในตอนล่างของประเทศ

สิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรี เมื่อมนุษย์มีมากขึ้นต่างสนใจในเรื่องจิตวิญญาณ ต่อมาได้พัฒนาสนใจทางด้านศาสนาและในศาสนาต่างมีผู้ขายเป็นศาสดา ซึ่งมีอิทธิพล ต่อมนุษย์ทางจิตวิญญาณจึงมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและบทบาทของเพศหญิง

อย่างรุนแรงเปรียบเสมือนสตรีเป็นเพศที่สงวนถูกกดขี่เพื่อสนองความพึงพอใจให้แก่ชาย
ทุกสังคม จนกระทั่งสังคมทางชาติตะวันตกมีความเจริญด้านอุตสาหกรรมมีการพัฒนา
สินค้าขึ้นมาจำนวนมาก แล้วมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากยอมทำให้หมดไป
จึงต้องค้นหาทรัพยากรในดินแดนอื่นที่ไม่ใช่เขตของตนจึงต้องไปช่วงชิงแล้วก่อเหตุ
สงครามเพื่อแย่งดินแดนหรือช่วงชิงทรัพยากรจนเป็นเหตุให้เกิดภาวะสงครามโลก
มาแล้วสองครั้งปัญหาเช่นนี้มีผลต่อผู้หญิงเนื่องเป็นเพศเป็นผู้ตามชาย เมื่อเกิด
ศึกสงครามทั้งหญิงและเด็กตกอยู่ในฐานะถูกเอาเปรียบและถูกทำลายจนหมดในความ
เป็นศักดิ์ศรีมนุษย์ด้วยรูปแบบตามความต้องการของผู้ชายบางประเทศเพศหญิงถูก
ทำลายจนเสียชีวิตเกือบทั้งประเทศทำให้เสียสมดุลระหว่างในเวลาหมดภาวะสงคราม
เพศชายเปรียบเสมือน ไฟ ลม ที่มีความรุนแรงก้าวร้าวเป็นพลังในการเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่
ที่เหนือกว่าและยิ่งใหญ่กว่า (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2556: 26) อีกหลายประเทศมีการ
พัฒนาฟื้นฟูสังคมตนโดยเฉพาะมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบทุนนิยมจึงมี
ความสนใจด้านสิทธิมนุษยชนและเชื่อมมายังสิทธิสตรีในปัจจุบันบุคคลในเวลาต่อมา
สตรีจึงมีการเรียกร้องความเป็นธรรมในเพศของตนมากขึ้นรวมทั้งสตรีในชนชาติพันธุ์ใน
พื้นที่ต่าง ๆ ของโลกสูงขึ้นและในช่วงทศวรรษ 1990 เป็นต้นมาเป็นยุคโลกาภิวัตน์มี
การพัฒนาหลายด้านเพื่อให้ชีวิตมนุษย์อยู่ดีกินดีไม่เบียดเบียนกันตามคำสอนของ
ศาสนาต่าง ๆ จึงเป็นจุดสำคัญให้มนุษย์เกือบทุกชนชาติพันธุ์เรียกร้องเรื่องสิทธิ
มนุษยชนสูงขึ้น(เสน่ห์ จามริก, 2545: 40) จนกระทั่งมีการก่อตั้งองค์กรสันนิบาตและ
มีการพัฒนาเป็นองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ซึ่งมีเป้าหมายอำนวยความสะดวก
และความร่วมมือในกฎหมายระหว่างประเทศ ความมั่นคงระหว่างประเทศ
การพัฒนาเศรษฐกิจ กระบวนการทางสังคม สิทธิมนุษยชน เพื่อการบรรลุสันติภาพโลก
ลดความขัดแย้งด้วยวิธีการสร้างสันติภาพของโลกรวมทั้งสิทธิสตรีในข้อพันธบัตรข้อที่ 5
กล่าวว่าการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (มาลี พฤษพงษ์ศาวลี, 2550: 32)
ในภูมิภาคเอเชียก็เช่นกันโดยเฉพาะในพื้นที่แถบลุ่มน้ำโขงประชาชนตั้งแต่ในอดีตจนถึง
ปัจจุบันประชาชนดำรงชีพอาศัยด้วยธรรมชาติความเชื่อและความศรัทธาสืบเนื่อง
ธรรมชาติ ต่อมาพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่จึงได้รับมาพร้อมใช้เป็นแนวปฏิบัติในการ
ดำรงชีวิตโดยถือว่าผู้ชายควรยกย่องเป็นเพศชั้นที่หนึ่งสตรีต้องคอยรับใช้หรือบริการ
สนับสนุนชาย ตลอดชีวิตบางครั้งการดำเนินชีวิตของสตรีถูกกดขี่ข่มเหงจากผู้ชายจนสิ้น
ในความมีศักดิ์ศรีในการเป็นมนุษย์ ทั้งมีผลต่อการทำให้ก้าวมาเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ

แทบจะไม่มีโอกาส ผู้ทำวิจัยจึงได้สนใจศึกษาในประเด็นผู้นำสตรีมีส่วนร่วมในการลดความขัดแย้งในชุมชนบริเวณลุ่มน้ำโขง 3 ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรไทย ภายหลังรัฐบาลได้ขานรับนโยบายนี้และถูกรับเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (United Nations) จึงต้องปฏิบัติตามข้อตกลงตามพันธสัญญาและมีการพัฒนาด้านสิทธิสตรีมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งในราชอาณาจักรไทยฉบับที่ 40 และ 50 ได้บัญญัติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิทธิด้านการเมืองและความเสมอภาคทางด้านเพศอย่างชัดเจน จึงทำให้สิทธิสตรีได้รับการพัฒนาและมีบทบาททางด้านต่าง ๆ ทางสังคมสูงขึ้น เช่น ทางด้านการเมืองการปกครอง และกฎหมาย ส่งผลให้สตรีมีโอกาสมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมายครอบคลุมสิทธิสตรีสูงขึ้น เป็นการเปิดให้สิทธิสตรีไทยมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ประเทศที่รอบข้างไทยต่างเล็งเห็นความสำคัญและได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีตำนานกล่าวว่ามิธิดาพญานาคหนึ่งเรือสตรีอยู่ต่อมามีพรหมณ์มาจากประเทศอินเดียเดินทางผ่านมาเห็นแล้วอิงธนู ต่อมาพญานาคได้ยกพระธิดาให้อภิเษกสมรสและพญานาคก็ได้สูบน้ำออกเพื่อเป็นแผ่นดินให้แก่พระธิดากับราชบุตรเขยมีแผ่นดินปกครองเรียกว่าเมืองกัมโฆซ สตรีกัมพูชาจึงมีบทบาทเด่นในพิธีแต่งงานเป็นพิธีอันศักดิ์สิทธิ์ยกย่องสตรีเป็นผู้ที่ต้องดูแลทุกคนในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุขในกัมพูชามีภาพลักษณ์ เช่นเดียวกับนางอัปสรในนครวัดคือมีรอยยิ้มสุภาพ ด้วยกัมพูชาในอดีตนับถือศาสนาฮินดูจึงมีความเคร่งครัดระบบศักดินา สตรีจึงอยู่ในภาวะต้องคอยสนับสนุนชายเพื่อให้มีความสุขความสบายเนื่องจากผู้ชายเป็นใหญ่ และกัมพูชาเคยเรืองอำนาจแผ่อำนาจไปกว้างขวางจึงมีอิทธิพลในการจัดระบบการเมืองการปกครองวัฒนธรรมประเพณี สังคมเศรษฐกิจต่อแผ่นดินที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจจนกระทั่งกัมพูชาอ่อนแรงแล้วตกอยู่ภายใต้อำนาจของประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งจากชาติตะวันตกจนรับอิสรภาพแล้วมาแก่งแย่งอำนาจกันมีการทำสงครามเป็นเวลายาวนานจนทำให้สูญเสียประชากรจำนวนมากโดยเฉพาะเพศชาย ต่อมาทำให้เสียสมดุลทางเพศจึงขาดแรงงานชายและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทางครอบครัวมีปัญหาครอบครัวตามมาเนื่องจากชายยังเอาเปรียบทางเพศ กัมพูชาใช้ระบบกฎหมายซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากจารีตประเพณีของศาสนาพุทธและลัทธิขอม ต่อมาภายหลังระบบกฎหมายดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) หรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรตามแบบของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผู้ครอบครองอาณานิคม

ของกัมพูชาในขณะนั้น หลังการได้รับอิสรภาพจากประเทศฝรั่งเศส ระบบกฎหมายของกัมพูชาได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์ (The Communist Party of Kampuchea-CPK) ในช่วงปี พ.ศ.2518-2522 พรรค CPK (เขมรแดง) ได้ทำการล้มล้างระบบและสถาบันกฎหมายทั้งหมดของประเทศ และเปลี่ยนไปใช้ระบบกฎหมายแบบเผด็จการแทน นอกจากนี้ พรรค CPK ยังได้ทำการกวาดล้างและประหารชีวิตนักกฎหมายและผู้ทรงคุณวุฒิในสาขากฎหมายให้หมดไปจากกัมพูชา ก่อให้เกิดสภาวะทางกฎหมายที่เรียกว่า "สุญญากาศทางกฎหมาย (Legal Vacuum)" ปัจจุบันระบบกฎหมายของกัมพูชา กฎหมายแพ่งมีลักษณะผสมผสานกับข้อปฏิบัติที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสที่ได้จากองค์การบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา (UNTAC) พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติ ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายลัทธิคอมมิวนิสต์และได้รับอิทธิพลจากกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) กฎหมายระหว่างประเทศ ถือว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมายกัมพูชาตามคำตัดสินของสภารัฐธรรมนูญ (Constitutional Council) ตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญกัมพูชา สนธิสัญญาระหว่างประเทศทั้งหมดสามารถถือได้ว่าเป็นกฎหมายกัมพูชาเมื่อผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร (National Assembly) วุฒิสภา (Senate) และผ่านการลงพระปรมาภิไธยและการอนุมัติจากพระมหากษัตริย์ (Signature and Ratification by the King) ถึงแม้กฎหมายระหว่างประเทศโดยทั่วไปจะถือว่าเป็นกฎหมายกัมพูชาก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลและพระมหากษัตริย์แต่สำหรับเรื่องสิทธิมนุษยชนในมาตรา 31 ของรัฐธรรมนูญกัมพูชาได้ให้การรับรองหลักสิทธิมนุษยชนตามที่ปรากฏในกฎบัตรสหประชาชาติ (United Nations Charter) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration on Human Rights) และสนธิสัญญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี และสิทธิเด็ก เข้ามามีผลเป็นกฎหมายภายในกัมพูชาโดยทันทีภายหลังได้รับเอกราชแล้วกัมพูชาได้จัดการปกครองประเทศโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งชาติประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2536 เพื่อเป็นต้นแบบการบริหารบ้านเมืองภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติยังได้จากนิทานพื้นบ้าน SreyKroupLeakhnak ในชนบท หญิงกัมพูชามีบทบาทในการดูแลบ้าน เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวและการเงิน รักษาพรหมจรรย์จนกว่าจะแต่งงานเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ เป็นที่ปรึกษาและผู้ให้บริการแก่สามี อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ผู้หญิงกัมพูชาก้าวพ้นจากโลกในครอบครัวเข้ามาสู่การทำงานนอกบ้านและโลกทางการเมืองมากขึ้น แต่ผู้หญิงและเด็กถูกล่วง

ละเมิดทางเพศ การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการรับแบ่งทรัพยากรและมีทรัพยากรธรรมชาติทำลายสิ่งแวดล้อม จึงทำให้มีการขัดแย้งในสังคมมากขึ้น ปัจจัยหลักอย่างหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของผู้หญิงกัมพูชาเกิดจากการขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวกับชุมชน แม้ว่าแรงสนับสนุนจากผู้ชายโดยทั่วไปและจากรัฐบาลกัมพูชากำลังเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นของกัมพูชาไม่ส่งเสริมผู้หญิงให้ยึดอาชีพทางการเมืองหรือเข้าทำงานในตำแหน่งผู้นำทางการเมือง องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐ หรือ USAID ออกรายงานที่เรียกว่า Women's Leadership as a Route to Greater Empowerment ชี้ว่าถึงแม้นโยบายของราชอาณาจักรกัมพูชาจะบังคับว่ารัฐบาลจะต้องมีตัวแทนผู้หญิงเข้าทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายในตำแหน่งผู้นำของคณะกรรมการต่าง ๆ แต่นักการเมืองผู้ชายกัมพูชาก็ยังกำบังเหียนตำแหน่งสำคัญ ๆ ในหน่วยงานภาครัฐบาลอยู่ บรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าและความเป็นผู้นำทางการเมืองมักโทษว่าเป็นผลมาจากผู้หญิงกัมพูชาขาดโอกาสในการศึกษาในระดับสูงที่มีคุณภาพ มีผลให้ผู้หญิงไม่มีบทบาททางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะในชุมชนห่างไกล

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งประกอบด้วยชาติพันธุ์หลากหลายมีประชากรร้อยละ 51 (ปี ค.ศ 1992) ของประชากรทั้งหมดสภาพสตรีอยู่ในสภาพทุกข์ยากลำบากหลังขาดการพัฒนาทุกด้าน ไม่มีบทบาททางสังคมไม่ได้รับสิทธิเสมอภาคทางเพศขาดความยุติธรรม เป็นภาพที่อ่อนแอถูกสังคมดูหมิ่นประมาทอยู่ในสภาพถูกครอบงำ ด้วยระบบศักดินายึดมั่นในจารีตประเพณีแบบเก่าแก่ ต่อมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้รับเอกราช จึงมีการพยายามพัฒนาสภาพสตรีแต่ยังอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ ตั้งแต่ในปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา ได้มีการพัฒนามาจากการปกครองประเทศโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งชาติเพื่อเป็นกรอบการปกครองบริหารบ้านเมือง และในมาตรา (35) (2) มีการณรงค์พัฒนาถึงความเสมอภาคทางเพศจึงทำให้สตรีมีการปกป้องคุ้มครอง มีพัฒนาเกือบทุกด้าน ๆ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง กฎหมาย เศรษฐกิจสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัยและสวัสดิภาพด้านอื่น ๆ จึงทำให้สตรีได้รับความคุ้มครองมีสิทธิทางด้านบทบาทต่าง ๆ เสมอกับชายมากขึ้น ต่อมาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1955 แต่อย่างไรก็ตามยังพัฒนาไปอย่างล่าช้าเนื่องจากยังถูกครอบงำจากวัฒนธรรมจารีตประเพณีเดิมของชาติ

พันธุ์อย่างรุนแรงอีกทั้งสตรีด้วยกันก็ยังไม่ยอมรับในสิ่งที่เปลี่ยนและภาครัฐยังคงมีนโยบายการพัฒนาความเสมอภาคทางเพศไปเรื่อย ๆ อย่างยั่งยืนจึงส่งผลให้สตรีมีบทบาททางสังคมชุมชนทุกภาคส่วน อีกทั้งเป็นผู้นำทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน สังคม และระดับประเทศมากมายเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีเป็นผู้นำหลายด้านเพิ่มการลดความรุนแรงทางสังคมสร้างสันติภาพในสังคม ธนาคารโลกระบุไว้ว่าสตรีลาวมีการลงทุนเป็นผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 40 และนางสีโส ลือเดมุนสอน ประธานสหพันธ์แม่หญิงลาวกล่าวว่าการพัฒนาสตรีลาวจะให้ผลงานออกมาเป็นรูปธรรมสูงขึ้นเรื่อย ๆ และกำหนดทุกวันที่ 8 มีนาคม ของทุกปีเป็นวันสตรีแห่งชาติและมีการหยุดราชการหรือหยุดงานทุกองค์กร โดยสหพันธ์แม่หญิงลาวเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาสตรีทุก ๆ ด้าน

ในพื้นที่กลุ่มน้ำโขงตอนล่างต่างกำลังพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนภายหลังจากได้รับเอกราชซึ่งส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้การปกครองจากชาติตะวันตกถึงแม้ไทยไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตกก็ตาม แต่ก็มีความเชื่อวัฒนธรรมประเพณี ศาสนาจะคล้ายคลึงกัน ภายหลังจากแต่ละประเทศเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแล้วก็ได้รับอิทธิพลในการปฏิบัติตามปฏิญญาสากลระหว่างประเทศจึงต้องปฏิบัติตาม ก่อให้ด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีรวมทั้งมีการพัฒนาสิทธิสตรีและเด็ก ประเด็นทางมนุษยธรรมเสมอและความเสมอภาคทางเพศจึงเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีเป็นผู้นำชุมชน องค์กร หน่วยงานราชการและเอกชนรัฐวิสาหกิจจนนำไปสู่ในการมีบทบาทบริหารจัดการลดความขัดแย้งในชุมชนและมีทั้งประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จบ้างด้วยเหตุปัจจัยด้านต่างๆ

ผู้นำสตรีกับการลดความขัดแย้งในชุมชนอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในพื้นที่ 3 ประเทศ โดยใช้หลักทฤษฎีผู้นำและการลดความขัดแย้งตามหลักทฤษฎีของชุมชน ผู้นำ คือ ผู้ที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่นในชุมชนในลักษณะการทำกิจกรรมในชุมชนแล้วส่วนใหญ่เป็นผู้นำลักษณะงานและมุ่งสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็น ความคิดหรือพฤติกรรมในการทำงาน ผู้นำแต่ละคนจะมีแบบของความเป็นผู้นำของตนเอง และแตกต่างกันไปแล้วแต่ เวลา โอกาส สถานการณ์ สถานที่ และลักษณะของคนที่ เป็นผู้นำ จากความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และบุคคล

เพราะการแข่งขันกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีค่าและหายาก จุดกำเนิดที่แท้จริงของความขัดแย้งนั้น เกิดจากภายในตัวบุคคลแล้วลามไปบุคคลอื่น ๆ แนวทฤษฎีการลดความขัดแย้งของอัจฉรา ลัมวาร์ทอง (2557: 15) การลดความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งให้เหมาะสมกับปัญหา โดยการแก้ไขปัญหานั้นให้ผู้มีปัญหาก็ใช้ร่วมด้วยเพื่อเป็นการแก้ปัญหาสอดคล้องความต้องการและให้คำนึงถึงผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายและสังคมเป็นหลัก ทั้งนี้เป็นการแก้ไขข้อขัดแย้งอาจด้วยวิธีการใช้กฎหมายหรือไม่ใช้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและสันติ โดยผู้วิจัยได้แยกจากการเก็บข้อมูล 3 ประเทศ มีรายละเอียดตามกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาผู้นำสตรีในชุมชนราชอาณาจักรไทย

นางอัญญพร หฤทัยถาวร อายุ 54 ปี อยู่ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบุฤๅษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เรียนจบระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพทำนามีกิจการส่วนตัวมีรถยนต์ให้เช่า 1 คัน ตำแหน่งทางสังคมเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติที่สำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสุรินทร์ ประธานเครือข่ายคุ้มครองและเสรีภาพจังหวัดสุรินทร์ และเป็นกรรมการองค์ท้องถิ่นอีกหลายองค์กร พร้อมรับรางวัลจากการทำงานมีผลงานดีเด่น องค์กรในกระทรวงยุติธรรม และองค์กรอื่น ๆ ในส่วนภูมิภาคและประเทศมาแล้ว ปัจจุบันเป็นประธานอาสาสมัครการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำที่สำนักงานยุติธรรม จังหวัดสุรินทร์ และให้ข้อมูลว่ามูลเหตุในการร่วมงานอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เนื่องจากตั้งแต่ยังเป็นเด็กได้พบว่าภายในครอบครัวของมารดามีความขัดแย้งกันเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินมรดกไม่ลงตัวจึงมีการฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจึงเกิดข้อบาดหมางใจกันระหว่างญาติพี่น้องกันจึงเกิดความคับข้องใจกัน เมื่อเรียนจบในระดับปริญญาตรีจึงได้มีโอกาสเข้าอบรมความรู้ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จากนั้นได้นำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งในชุมชนจนมีทักษะและประสบการณ์ ต่อมาได้เข้าสมัครเป็นอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในองค์กรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุรินทร์เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันโดยการปฏิบัติจริงสามารถไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งกรณีต่าง ๆ ในสังคมจำนวนมาก (อัญญพร หฤทัยถาวร. 2557, ต.ค. 5) สรุปได้ว่า ผู้นำสตรีใช้ประสบการณ์ในวัยเด็กที่เกิดขึ้นในครอบครัวจากการบาดหมางในการแบ่งทรัพย์สินทางมรดก จึงเกิดความบาดหมางในระหว่างเครือญาติ ประกอบกับได้รับการศึกษาใน

ระดับปริญญาตรี จึงเกิดแรงบันดาลใจทั้งอยากจัดความขัดแย้ง ภายหลังได้มีโอกาสได้
เข้ารับการอบรมความรู้ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงได้ใช้ความรู้และประสบการณ์
เป็นอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้จริง

บุญมาก วงศ์ศรีแก้ว อายุ 46 ปี ปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลด่าน
อำเภอคาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ดำรงตำแหน่งนี้มาแล้ว 3 ปีเศษ ด้วยการรับเลือกตั้งจาก
ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบการดูแลบำรุงสุขให้แก่ประชาชนตามที่รัฐมอบหมายทั้งก่อน
รับเลือกตั้งได้รับการกล่าวถึงจากผู้อื่นหลายคนว่าเป็นผู้หวังนำจะรับผิดชอบตำแหน่งนี้
ได้ไม่ดีเท่าที่ควรภายหลังเข้ารับตำแหน่งแล้วได้ศึกษาวิธีการปกครองชุมชนและการ
แก้ไขปัญหาในชุมชนหลังจากทำงานระยะหนึ่งแล้วอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ มาแก้ไข
ปัญหาความเดือดร้อนจนเป็นที่ยอมรับ ด้วยตำแหน่งหน้าที่เมื่อชุมชนมีปัญหาข้อขัดแย้ง
กัน เช่น การแบ่งเขตที่ดิน ้วยรุ่นทำร้ายร่างกายกัน หรือปัญหาชู้สาว และปัญหาภายใน
ครอบครัว มีวิธีการจัดการดังต่อไปนี้ นำคณะกรรมการมาประชุมปรึกษาหารือกันแล้ว
ให้คู่กรณีมาเจรจากันถึงสาเหตุและข้อดีข้อเสียภายหลังจากมีปัญหาข้อขัดแย้งแล้ว
ตกลงกัน การลดใช้ความเสียหายรวมถึงความเสียหายภายในชุมชนด้วยและได้
ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการแก้ไขปัญหาให้แก่ชุมชน การนำ
ประชาชนให้ปฏิบัติตามจารีตวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นทำนุบำรุงทางด้านศาสนา
เป็นกลยุทธ์ในการเสริมสร้างความรักใคร่ปรองดองสามัคคีกัน (บุญมาก วงศ์ศรีแก้ว.
2559, ก.พ. 27) สรุปได้ว่า ผู้นำสตรีได้ศึกษาการปกครองคนในชุมชนประกอบกับการ
อาศัยประสบการณ์การทำงานที่มุ่งมั่นตั้งใจ จนได้รับการยอมรับจากชุมชนการปกครอง
จะใช้รูปแบบ คณะกรรมการหมู่บ้านประชุมปรึกษาหารือ และการประสานความ
ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และที่สำคัญการถือปฏิบัติตามจารีต ประเพณี วัฒนธรรม และ
ศาสนา ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เกิดความรักใคร่ สามัคคี มีเมตตา
ปรองดอง เอื้ออาทรต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งของคนในชุมชน (บุญมาก วงศ์ศรีแก้ว.
2559, ก.พ. 27)

นางบัวทอง ตริธารา อายุ 64 ปี ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลแก้งแอน อำเภอ
ปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประธานคณะกรรมการเงินกองทุนหมู่บ้านและดำรง
ตำแหน่งประธานและเลขานุการอีกหลายองค์กร เหตุจูงใจในการเข้ารับตำแหน่ง

ผู้ใหญ่บ้านหญิงคนแรกในอำเภอปราสาทเนื่องจากตำแหน่งว่างลงแล้วมีชาวบ้านหลายคนให้การสนับสนุน หลังจากนั้นพยายามเข้าถึงกับประชาชนทุกกลุ่มแก้ไขปัญหารวดเร็วเพื่อแสดงถึงการเอาใจใส่ประชาชน บริหารเงินกองทุนหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหปากท้องของชาวบ้านเมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีแล้วจะทำให้ลดความขัดแย้งในชุมชนอีกทางหนึ่งภายหลังมีความขัดแย้งในชุมชนแล้วจะให้คู่กรณีมาพบปะได้พูดคุยกันแล้วให้กลับไปเพื่อตั้งสติกันก่อนจากนั้นมาตกลงกันใหม่แต่หลายคู่กรณีกลับไปแล้วตกลงกันได้เรื่องจึงยุติลงโดยให้ร่วมกิจกรรมในชุมชนตามที่ชุมชนกำหนดจัดตามประเพณีท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมาพบปะกันเป็นกลยุทธ์ด้านหนึ่งให้เกิดความเข้าใจกันเป็นการลดความขัดแย้งในทางหนึ่ง (บัวทอง ตรีธรา .2559, ก.พ. 27) สรุปได้ว่า ผู้นำสตรีใช้ความเข้าใจเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม การแก้ไขปัญหารวดเร็ว เป็นการแสดงความเอาใจใส่ของประชาชน ประกอบกับผู้นำสตรีท่านนี้มีความสามารถในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพ จึงประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของชุมชน ให้อยู่ดีกินดีจึงทำให้ลดความขัดแย้งให้ชุมชนได้ และนอกจากนี้ยังมีความสามารถในการเจรจาประนีประนอมความขัดแย้งในชุมชนโดยการให้แง่คิด และระงับควบคุมอารมณ์ของคนในชุมชน โดยการให้สติกลับไปคิดเอง 1 คืน แล้วค่อยกลับมาตกลงกันใหม่ เมื่อทุกฝ่ายมีสติและอารมณ์เบาลงแล้ว จากความขัดแย้งที่มีอยู่ก็สามารถทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้ง่าย ทั้งนี้ผู้นำสตรีท่านยังให้ความสำคัญกับการจัดงานประเพณี เพื่อลดความตึงเครียดภายในชุมชน และคลายพฤติกรรม

นางยุพา พาสวรรค์ อายุ 69 ปี อยู่ที่หมู่บ้านรุน ตำบลบักโค อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นสตรีที่ไม่มีตำแหน่งในภาครัฐแต่มีความรู้ด้านศิลปการแสดงลิเกและมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสามารถใช้นางนาคใจชุกใจผู้ชมการแสดงให้เข้าใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เมื่อประชาชนท้องถิ่นอยู่ในศีลธรรมอันดีแล้วไม่ก่อเหตุอาชญากรรมและยังนำการแสดงเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนประเทศไทย-กัมพูชา เมื่อสองประเทศเกิดความไม่เข้าใจกันตกอยู่ในภาวะสงครามต่อสู้กันทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหันต์ จึงใช้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปัญหาต่าง ๆ ลดความรุนแรงสร้างความสันติสุขตามแนวชายแดนในระดับหนึ่ง (ยุพา พาสวรรค์. 2557, ธ.ค. 26) สรุปได้ว่า ผู้นำสตรีใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวด้านศิลปการแสดงลิเกพื้นฐาน โดยการใช้คำร้องทำนอง เนื้อหา ที่มีการปลูกจิตสำนึก

ชกุงผู้ที่ชมการแสดงนั้นเข้าใจ และศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนในท้องถิ่น อยู่ดีกินดี มีศีลธรรมอันดี นอกจากนี้ยังทำการแสดงเพื่อเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ประชาชนในประเทศไทยกับกัมพูชา จึงใช้ความสัมพันธ์ที่ดีในการลดความรุนแรง และ สร้างความสันติสุขตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา

กรณีศึกษาผู้นำสตรีราชอาณาจักรกัมพูชา

นางมอมไล อายุ 60 ปี เป็นชาวบ้านโศคาเตียง ตำบลเปรี๊ยะด๊ะ อำเภอสียมเรียบ จังหวัดสียมเรียบ กล่าวว่าเป็นสตรีที่เป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจ ผลิตขนมเงินเพื่อการค้า แบบโบราณโดยยังไม่มีเครื่องจักรกลมาทดแทน ทั้งนี้ได้ใช้เวลาว่างเพื่อเป็นประโยชน์ หลังจากการทำนา วัตถุดิบในชุมชนแปรรูปข้าวพืซทางการเกษตรเป็นอาหารที่นิยมของ ประชาชนทำให้ในชุมชนเกิดรายได้และเป็นอุตสาหกรรมขนาดครัวเรือนทำให้หลายคน ในครัวเรือนมีงานทำมีรายได้เป็นแบบอย่างในชุมชน ในการสร้างเศรษฐกิจมีงานทำ มีรายได้ต่อมาประชาชนในชุมชนคนอื่นนำไปเป็นแบบอย่างโดยการประยุกต์การทำ อุตสาหกรรมทำเส้นขนมจีนจนเป็นที่ชื่อเสียงของจังหวัดสียมเรียบและนักท่องเที่ยว จากต่างประเทศที่มาเที่ยวชมปราสาทต่าง ๆ ในพื้นที่แห่งนี้ได้รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้นางมอมไล เป็นผู้นำสตรีที่ประชาชนไว้วางใจแล้วคัดเลือกมาบริหารปกครองชุมชน โดยนำความคิดด้วยระบบความสัมพันธ์ในครัวเรือน จัดการให้มีงานทำใช้เวลาว่างให้ เป็นประโยชน์ ทำงานร่วมกันเป็นทีมจนทำให้เกิดความเข้าใจกัน ประองตองกันเป็น รูปแบบในการลดความขัดแย้งในชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยนางมอมไล เล่าว่าการ ฝึกสอนคนทำงานขนมจีนนั้นจะต้องมีระเบียบวินัย ใจรักจึงได้ผลงานออกมาทันเวลา สำเร็จลุล่วงด้วยดีและเป็นที่ต้องการมีความพึงพอใจแก่ลูกค้าจนทำให้เป็นสินค้าส่งได้ทั้ง จังหวัดสียมเรียบทั้งนี้เกิดจากภูมิปัญญาของสตรีในชุมชนนี้เอง (มอมไล. 2559 , มกราคม. 31)

นางแอมพอลลา โบนี อายุ 62 ปี ตำแหน่ง อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดสียมเรียบ กล่าวว่าสตรีของจังหวัดสียมเรียบแยกออกเป็นประเภทดังนี้คือ 1. สตรีที่ประกอบ อาชีพในหน่วยของรัฐจะไม่ค่อยพบปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ 2. สตรีที่ประกอบอาชีพ ทางด้านการค้าขายและบริการ จะพบปัญหาข้อขัดแย้งหลากหลายเนื่องจากต้องดิ้นรน

ในการหารายได้เลี้ยงชีพและครอบครัวจึงมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน 3. สตรีที่ไม่มีอาชีพหรือไม่ได้ประกอบอาชีพใดกลุ่มนี้จะไม่ซื้อปัญหาขัดแย้งใดเพราะว่าไม่มีความกล้ามีปากเสียงกับผู้อื่น ถูกกดดัน ถูกเอารัดเอาเปรียบถูกละเมิดสิทธิมากและในจังหวัดเสียมเรียบรวมทั้งกัมพูชาจะพบสตรีกลุ่มนี้มาก จึงมีองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานเอ็นจีโอมาช่วยเหลือจำนวนมากด้านสิทธิสตรีตั้งแต่ในอดีตนั้นสตรีกัมพูชาจะถูกให้ช่วยดูแลครอบครัวเป็นผู้ให้กำเนิดทายาทอบรมสั่งสอนคนให้เป็นพลเมืองดี ประณินิบัติแก่บุคคลในครอบครัว ส่วนอำนาจในการตัดสินใจนั้นของชายเป็นผู้นำครอบครัวอย่างเด็ดขาด สตรีจึงถูกกดดันเอารัดเอาเปรียบจากสังคมชายเป็นอย่างมากแต่อย่างไรก็ตามสตรีกัมพูชาได้ยึดแบบอย่างประเพณีตน เช่น กับมเหสีของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งคอยให้การสนับสนุนกิจกรรมของพระสวามีทุกๆ ด้านภายในประเทศจนสามารถสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่อาณาจักรกัมพูชา (แอมพอลลา โบนี .2559, มกราคม.30)

นางควน สะเรยสะเรา อายุ 35 ปี มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านทะมอ อำเภอดันเปียวอำเภอสิ จังหวัดอุดรเมียนเจย กล่าวว่าประชากรในหมู่บ้านมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย และประชากรที่เกิดใหม่ที่เป็นเพศหญิงสูงกว่าชาย จึงทำให้สตรีมีมากกว่าชาย ตนได้รับคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านเนื่องจากเคยรับจ้างเป็นครูพี่เลี้ยงที่โรงเรียนในหมู่บ้าน ด้านความตั้งใจทำงานจึงเป็นที่เชื่อถือเคารพจากชาวบ้านต่อมาตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านว่างจึงถูกสนับสนุนให้เข้ารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านทั้งจังหวัดมีสตรีเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนเพียงผู้เดียวและเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ดังนั้นจึงมีโอกาสบริหารปกครองหมู่บ้านจึงได้พบข้อขัดแย้งในชุมชน เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว เนื่องจากชายนอกใจภรรยาจึงมีข้อขัดแย้งกันจึงต้องเป็นผู้จัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกจากนั้นยังมีข้อขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคลในชุมชนในขณะปัจจุบันมีสื่อโฆษณาเรื่องดื่มมีแอลกอฮอล์สูงจึงนิยมดื่มกันจากนั้นเมื่อมีอาการมึนเมาแล้วจะควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้จึงเป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันละเมิดสิทธิผู้อื่น วิธีแก้ไขโดยนำทั้งสองฝ่ายมาพบปะเจรจากันตั้งข้อตกลงการคุยกันด้วยเหตุและผลกัน ถ้าหากไม่สามารถตกลงกันได้ก็ส่งเรื่องให้สู่กระบวนการยุติธรรมในภาครัฐต่อไป แต่ในชุมชนมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีพระสงฆ์ มีวัด และวัฒนธรรมประเพณีงานบุญต่าง ๆ ตามประเพณีทางศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการลดความขัดแย้งในชุมชนได้ดีมาก ๆ ถ้าหากทุกคนปฏิบัติ

ตามศีลธรรมแล้วชุมชนจะไม่มีปัญหาความขัดแย้งใดสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข (ควน สะเรยสะเร. 2558, กรกฎาคม. 31)

นางสาวเม็งงวมเคิน อายุ 28 ปี นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ นักศึกษาทุนจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา โดยกล่าวว่า สตรีกัมพูชายังมีการศึกษาระดับสูงน้อยกว่าชายเพราะมีความคาดหวังให้ชายที่เป็นคู่ครองเลี้ยงดูในเมื่อมีครอบครัวแล้ว แต่สิทธิสตรีที่ได้รับยกย่องสูงคือ พิจารณาแต่งงานโดยให้สตรีเรียนรู้เรื่องครองรักครองเรือนเป็นเวลานาน ส่วนเพศชายเข้าศึกษาการดูแลครอบครัวที่วัดในนิทานชาวกัมพูชายังมีสตรีเป็นผู้นำนั้นจะต้องมีไหวพริบดีสามารถนำตนพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบจากผู้ชายหรือคนรอบข้างและจำต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อพัฒนาสิทธิสตรีให้มากขึ้นต่อไป (เม็งงวม เคิน. 2558, สิงหาคม. 18)

บทบาทสิทธิสตรีชาวกัมพูชา ซึ่งยังถูกชายได้เอาเปรียบกว่าทุกด้านแต่ด้วยสังคมพัฒนาตามนโยบายภาครัฐ ภายหลัง สิ้นสุดสงครามกลางเมืองในกัมพูชาแล้ว มีการพัฒนาสตรีและเด็กมากขึ้นจึงทำให้สตรีมีบทบาทในการเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ สูงขึ้น เช่น ผู้นำทางเศรษฐกิจ องค์กรภาครัฐและมีเป็นนักการเมืองระดับประเทศก็มีบ้างแล้ว ปัจจุบันสตรีกัมพูชายังมีสิทธิต่ำกว่าชายเกือบทุกด้านโดยเฉพาะด้านการทำงานในองค์กรภาครัฐ การศึกษาเพราะสตรีกัมพูชายังมีค่านิยมว่าหากได้เรียนสูงแล้วมักทำให้เป็นโสเภณีเพราะชายไม่กล้าที่จะคิดพาเป็นคู่ครอง จึงไม่ยอมมีการศึกษาในระดับสูง โดยคาดหวังว่าให้ชายเลี้ยงดูและเป็นผู้นำชีวิตของตนต่อไป แต่อย่างไรก็ตามด้วยจากปัญหาสงครามภายในประเทศที่มีผลกระทบให้ชายถูกฆ่าตายไปจำนวนมากจึงมีผลตามมาคือ ประชากรสตรีจึงมีสูงกว่าชายก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้แรงงานในการพัฒนาประเทศและสตรีถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านครอบครัวโดยชายยังมีค่านิยมมีภรรยาหลายคน จากผลกระทบนั้นสตรีกัมพูชาจึงมีส่วนร่วมในการลดความขัดแย้งในชุมชนค่อนข้างน้อยนอกจากนั้นปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาแต่อย่างไรก็ตามนโยบายภาครัฐที่มีการส่งเสริมสตรีสูงขึ้นโดยเปิดโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กรภาครัฐอย่างหลากหลายและเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองภายในประเทศมากขึ้น

กรณีผู้นำสตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นางอุ๊ก หมื่นหลวง อายุ 45 ปี พักอาศัยที่บ้านเลขที่ 67 หมู่บ้านหลักสี่ เมืองปากของ แขวงจำปาสัก สปป.ลาว ประกอบอาชีพค้าขายของชำและยังเป็นสมาชิกสหพันธ์แม่หญิงลาวในหมู่บ้านรวม 2 วาระแล้ว ในชุมชนเป็นชนบทประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกกาแฟ พืชไร่และพืชสวน เนื่องจากอยู่ใกล้โรงงานผลิตกาแฟหือดาวสภาพอากาศร้อนชื้นเป็นป่าเชิงเขา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดประชาชนรักใคร่กันดีมีความเอื้ออาทรต่อกันในชุมชนมีปัญหาขัดแย้งกันบ้างด้วยเหตุจากกลุ่มวัยรุ่นดื่มสุรา เมื่อมีอาการเมเมาก่อเหตุทะเลาะวิวาทกัน มีการลักขโมยทรัพย์สินส่วนตัว เช่น ปาไม้ จัปส์ตัวป่า ประชาชนจึงมีแนวทางการแก้ไขปัญหา คือให้คณะกรรมการสหพันธ์แม่หญิงลาวและคณะกรรมการประจำหมู่บ้านร่วมกันไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวมาตลอด วิธีการปฏิบัติโดยให้ทั้ง 2 ฝ่าย มาพบปะพูดคุยกันเพื่อเจรจา ซึ่งมีความกรรมการเหล่านี้เป็นคนกลางเจรจาข้อพิพาทโดยมีการวางข้อตกลงกันเมื่อทั้ง 2 ฝ่ายปรับข้อพิพาทกันได้แล้วกรรมการปรับเป็นเงินทั้ง 2 ฝ่ายเพื่อนำเงินมาบำรุงชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าและสงบสุข โดยคุณธิทั้ง 2 ฝ่ายมีส่วนร่วมลดข้อขัดแย้งก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันแล้วร่วมกันสร้างความสันติสุขในชุมชน (อุ๊ก หมื่นหลวง. 2556, ตุลาคม. 19) สรุปได้ว่าผู้นำสตรี ใช้ระบบการเป็นผู้นำที่ดีในการนับถือพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ผู้นำสตรีมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโครงการคณะกรรมการสหพันธ์แม่หญิงลาว และคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน ร่วมกันไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีวิธีการปฏิบัติ ให้ทั้ง 2 ฝ่าย

นางมลสวรรค์ ศรีอินทัย อายุ 82 ปี ซึ่งมีชีวิตอยู่ในระหว่างสงครามการกอบกู้เอกราชของ สปป. ลาว จากของฝรั่งเศสและอเมริกาตามลำดับ จึงให้ประชาชนลาวอยู่ในฐานะเสียเปรียบประเทศที่มายึดครองแผ่นดินของตนแต่อย่างไรก็ตามสตรีลาวมีการยึดมั่นวัฒนธรรมประเพณีของลาวอย่างเคร่งครัด โดยสตรีลาวจะมีบุคลิกเด่นดังนี้ มีการวางตน ประพฤติตนอยู่ในวัฒนธรรมอันดีงาม มีจิตใจโลเล ไม่ก้าวร้าว เรียบร้อย สุภาพอ่อนหวาน และยังมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองครอบครัว และประเทศชาติดูแลสร้างความอบอุ่นภายในครอบครัวอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในชุมชนไม่มีความรุนแรงเนื่องจากสตรีลาวมีบุคลิกที่มีการเจรจากันก่อให้เกิดความเข้าใจกันดีโดยเฉพาะภายในครอบครัว หากมีความรักความเข้าใจอันดีงามก็ทำให้สังคมชุมชนในภาพรวมไม่มี

ข้อขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จึงสามารถใช้ทักษะลดความขัดแย้งในระดับ มหาภาคได้
สภาพทั่วไปของลาวเดิมประเทศลาวมีความร่ำรวยกันดารสตรีลาวจึงมีผู้ที่เป็นผู้นำ
ชุมชนน้อยมากเพราะยกย่องชายเป็นใหญ่ แต่ภายหลังกอบกู้เอกราชจากชาติตะวันตก
แล้วผู้นำประเทศให้ความสำคัญสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของสตรี สูงมากจนทำให้สตรีมีสิทธิ
เสมอภาคกับชายอย่างรวดเร็ว แม้กระทั่งสตรีก็มีโอกาสเป็นผู้นำในชุมชน (มลสวรรค์
ศรีอ่อนทัย .2558,ตุลาคม. 4) สรุปได้ว่า ผู้นำสตรีมีการประพฤติปฏิบัติวางตัว อยู่ใน
วัฒนธรรมอันดีงาม มีจิตใจไม่โลเล ไม่ก้าวร้าว เรียบร้อย สุภาพอ่อนหวาน และยังมี
ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ ดูแลสร้างความอบอุ่นภายใน
ครอบครัวอย่างเคร่งครัด และสตรีลาวมีการเจรจาที่สุภาพ อ่อนหวาน เข้าใจง่าย เกิด
ความเข้าใจดีโดยเฉพาะคนในครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวอบอุ่น และทำให้ลดปัญหา
ความขัดแย้งในสังคมได้

ท้าวโพธิ์ทอง สิริพน อายุ 44 ปี ตำแหน่งอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติ สปป.
ลาว ได้กล่าวว่า สหพันธ์แม่หญิงลาวเป็นการส่งเสริมสิทธิสตรีทุกระดับ โดยมีการ
ส่งเสริมด้านครอบครัว ชุมชน และระดับเพื่อให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมชั้นสูง เช่น
มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสตรีมีความละเอียดอ่อน จึงสามารถควบคุมเรื่อง
เงินในสถาบันต่าง ๆ ได้ดีจึงให้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนประเทศชาติเท่าเทียม
ชาย (โพธิ์ทอง สิริพน.2559, ก.พ. 27) สรุป ผู้นำสตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว ประกอบด้วยชาติพันธุ์หลากหลายสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาป่าไม้ยาก
ในการสัญจรหรือติดต่อสื่อสารกัน จึงมีการแยกกลุ่มชาติพันธุ์ได้ดังนี้ ลาวลุ่ม ลาวสูง
ลาวเทิง ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละชาติพันธุ์มีวัฒนธรรมประเพณีแตกต่างกันโดยมีความเชื่อ
ทางจิตวิญญาณสูง มีให้สตรีปฏิบัติตามระบบการเปลี่ยนแปลงของรัฐหรือตามสมัยนิยม
จึงทำให้การพัฒนาสิทธิสตรีเป็นไปอย่างล่าช้า

ท้าวชาคริต หาญคำมา อายุ 45 ปี ตำแหน่งกรรมการเลขานุการคณะกรรมการสมาชิก
แม่หญิงลาวด้านแม่และเด็กที่แขวงนครเวียงจันทร์ และนางจันวิไล จันประเสริฐ อายุ
30 ปี ตำแหน่งรองหัวหน้าแผนการพัฒนาสตรีระหว่างประเทศในสหพันธ์แม่หญิงลาว
นครเวียงจันทร์ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีต่างชาตินำทองเที่ยว
ในประเทศลาวจำนวนมาก แต่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีของชาวลาวน้อยมาก
เนื่องจากลาวยึดมั่น รักรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามอย่างเคร่งครัด เช่น การแต่งกาย

สวมผ้าถุงทุกสถานการณ์นิยมไปทำบุญที่วัดตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแต่มีสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันคือ สตรีออกขอบเข้านงานสังคมสูงขึ้นและนิยมดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีสารแอลกอฮอล์สูงขึ้นเนื่องจากสื่อโฆษณาทุกประเภทได้ดึงทำให้สตรีอยากมีพฤติกรรมเช่นนั้นด้วยเช่นสื่อทางโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เมื่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เอกราชจากชาติตะวันตกสตรีลาวได้รับอนิสงส์จากสตรีในช่วงทำสงครามหลังจากสงครามเสร็จสิ้นแล้วผู้นำประเทศได้ส่งเสริมสตรีมีบทบาทในการเป็นผู้นำในชุมชนเป็นอย่างดีสตรีต่างมีโอกาสรับใช้ช่วยเหลือประชาชนโดยเพราะปัญหาข้อขัดแย้งในชุมชน รัฐบาลลาวยังมีการจัดตั้งสหพันธ์แม่หญิงลาวที่เพื่อให้มีการพัฒนาสตรีลาวเป็นไปตามสหประชาชาติที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และได้ปฏิบัติตามอนุสัญญาของสิทธิสตรีและเด็กอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้สตรีลาวยังสนับสนุนสตรีเข้าเป็นผู้นำระดับสูงของประเทศคือในตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติ ซึ่งโดยรวมให้การยอมรับทั้งในและนอกประเทศ สหพันธ์แม่หญิงลาวยังได้ต่อยอดกิจกรรมสตรีเพื่อเป็นผู้นำชุมชนอีกหลายด้าน เช่นกองเงินทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ประชาชนลาวก็ยังให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยดีและอย่างเคร่งครัดหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าธรรมคำจุนโลก ปัญหาข้อขัดแย้งจึงสามารถแก้ไขด้วยการมีส่วนร่วมด้วยธรรมะครองใจตนใจคน สตรีพร้อมที่จะคำจุนโลกตราบชั่ววันรันดร์

วิจารณ์และสรุปผล

จากการวิจัยบริเวณสามประเทศที่อยู่ในอนุภาคลุ่มน้ำโขงนั้น ได้พบว่าสิทธิสตรีแต่ละประเทศนั้นยังด้อยกว่าชายถูกสังคมกดขี่สิทธิสตรียังด้อยกว่าชาย ทั้งนี้มาจากในระบบข้อกำหนดเกณฑ์ทางสังคม ความเชื่อ ความเคารพศรัทธาวัฒนธรรมประเพณีกฎระเบียบกฎหมายของประเทศ จึงทำให้การพัฒนาสิทธิสตรีก้าวสู่ผู้นำชุมชนน้อยกว่าชาย ในแต่ละประเทศนี้ผู้นำสตรีได้เข้ามาจัดการความขัดแย้งในชุมชนมีลักษณะแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามทั้งสามประเทศนี้มีปัญหาในชุมชนคล้ายคลึงกันคือปัญหาระหว่างบุคคลและบุคคลที่มีความต้องการทรัพยากรแต่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดทำให้เกิดความขาดแคลน แล้วต่างแก่งแย่งจึงมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ผู้นำ

สตรีที่เป็นผู้ศึกษาทั้งสามประเทศต่างมีจุดยืนคล้ายคลึงกันในการจัดการลดความขัดแย้งด้วยการใช้หลักธรรมกล่อมเกลาจิตใจผู้คนในชุมชน จัดระเบียบสังคมไม่ให้มีผลกระทบกระเทือนกัน และใช้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชุมชนเป็นสื่อในการเสริมสร้างความเข้าใจกันของประชาชนในชุมชนให้เกิดความรักใคร่สามัคคีปรองดองกันเจรจากันส่งผลให้เกิดความเข้าใจกัน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานการป้องกันการเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกันและเป็นเวทีในการเจรจากันในระหว่างจัดกิจกรรมงานบุญประเพณีนี้ ผลดีคือประชาชนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคีปรองดองกันสตรีมีจุดเด่นคือมีความอดทนอดกลั้นทางจิตใจสูง มีความละเอียดอ่อน ต่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ นำมาเพื่อวิเคราะห์ต่อ นำมาเพื่อใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาลดความขัดแย้งในชุมชน ทั้งวิธีการให้ข้อบ่งชี้ด้านกฎหมายและหรือวิธีการด้านอื่นได้ดีหากได้เปิดโอกาสแก่สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการลดข้อขัดแย้งในชุมชนเพื่อสร้างความสันติสุขให้แก่ชุมชนต่อไป และจากการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นแรงผลักดันในการศึกษาเกี่ยวกับสตรีและด้านความขัดแย้งในชุมชนอีกหลายประเด็นเพื่อพัฒนามวลมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขร่มเย็นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เสนห์ จามาริก. (2545). **พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานมนุษยชนแห่งชาติ.
- มาลี พงษ์พงศาสิ. (2550). **สิทธิความเป็นคนของผู้หญิง**. กรุงเทพฯ: บริษัท สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิช.
- นันทินัย ประสานนาม. (2553). **แต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชนชั้นวรรณกรรมกับมนุษยชนศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.
- พิมพ์พันธุ์ หาญสกุล. (2554). **ธัมมบัณฑิต บนเส้นทางภิกษุณีโพธิสัตว์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรมะ.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2555). **โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัท บริการพิมพ์จำกัด.

- วรเชษฐ หน่อคำ. (2544). ได้ศึกษาเรื่องผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งใน
ชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอก
ระบบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภกร อิมวัฒน์กุล.(2553). กรณีสาเหตุความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลใน
เขตอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- รัชดา ธราภาค. (2555). ราชอาณาจักรกัมพูชา. กรุงเทพฯ: บริษัทสถาพรบุ๊คส์จำกัด.
- สุรพล อุ้นแสงดี. (2555). กระบวนการขัดเกลากองทัพสังคมเพื่อสันติสุขกลุ่มชาติพันธุ์
ไทย-เขมร โดยเครือข่ายเทคโนโลยี.
- อาคิน ระพีพัฒน์. (2551). วัฒนธรรมคือความหมาย. กรุงเทพฯ:บริษัทโอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์
จำกัด.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2556).บทความวิชาการเกี่ยวกับประเด็นเขาพระวิหาร.
สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
- . (2556).ภูมิปัญญาและชาติพันธุ์วรรณนา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2556).พระ-หมอ-ครู.กลไกทางวัฒนธรรมเพื่อความสัมพันธ์ภาพ
ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง. (2557). การบริหารความขัดแย้งในองค์กร. สำนักพิมพ์ บุ๊คส์
ทู ยู. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- Geetz,C.(1973). The Interpretation of Culture. New York : Basic Book
- Levinson. (1931) D.J Role. Personality and social structure in the
organization setting : Selected reading and projects in the social
psychology . New York Random House.
- <http://www.voathai.com/a/cambodian-women-tk/2668422.html> 2560: 5.

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

1. ควน สะเรยสะเรอา อายุ 35 ปี สัมภาษณ์ : 2558, กรกฎาคม 31 ตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านทะมอ อำเภอตันเปียวอำปลี จังหวัดอุดรเมียนเจย ราชอาณาจักรกัมพูชา

2. จันวิไล จันประเสริฐ อายุ 30 ปี สัมภาษณ์ : 2559, ก.พ. 27 ตำแหน่งรองหัวหน้าแผนการพัฒนาศตวรรษระหว่างประเทศในสหพันธ์แม่หญิงลาวนครเวียงจันทร์ สปป.ลาว

3. ชาคริต หาญคำมา อายุ 45 ปี สัมภาษณ์ : 2559, ก.พ. 27. ตำแหน่งกรรมการเลขานุการคณะกรรมการสมาชิกแม่หญิงลาวด้านแม่และเด็กที่แขวงนครเวียงจันทร์ สปป.ลาว

4. ธัญญพร หุตยถาวร (2557, ต.ค. 5) อายุ 54 ปี สัมภาษณ์ : 2557 ต.ค. 5 อยู่ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบุฤๅษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ราชอาณาจักรไทย

5. บุญมาก วงศ์ศรีแก้ว อายุ 46 ปี สัมภาษณ์ : 2559 ก.พ. 27 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ราชอาณาจักรไทย

6. บัวทอง ตริธาราอายุ 64 ปี สัมภาษณ์ : 2559 ก.พ. 27 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลกั้งแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ราชอาณาจักรไทย

7. โพธิ์ทอง สิริพน อายุ 44 ปี สัมภาษณ์ : 2559 ก.พ. 27 อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติ สปป.ลาว

8. มลสุวรรณค์ ศรีอินทัย อายุ 82 ปี สัมภาษณ์ : 2558 ตุลาคม 4 แขวงสุวรรณเขต. สปป.ลาว

9. มอมไล อายุ 60 ปี สัมภาษณ์ : 2559 มกราคม 31 อยู่บ้านโศคาเตียง ตำบลเปี้ยะด๊ะ อำเภอเสียมเรียบ จังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา

10. ยุพา พาสวรรค์ อายุ 69 ปี สัมภาษณ์ : 2557 ธ.ค. 26) อยู่ที่หมู่บ้านรุน ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ราชอาณาจักรไทย

11. อู่กั๋ หมื่นหลวง อายุ 45 ปี สัมภาษณ์ : 2556 ตุลาคม 19 อยู่บ้านเลขที่ 67 หมู่บ้านหลักสี่ เมืองปากซอ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

12. แอมพอลลา โบนี่ อายุ 62 ปี สัมภาษณ์ : 2559 มกราคม 30 ตำแหน่งอดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา